

Právní komparatistika

Právnícká fakulta

Předmět je vyučován každoročně. Zkušební ročník jaro 2022!

Rozsah

12 lekcí 100 minut.

Forma

Vyučováno prezenčně

(distančně při pandemické potřebnosti či při účelnosti, upřednostňujeme však prezenční formu)

Vyučující

PD Dr. Attila Vincze, LL.M. (Ústav pro otázky soudnictví)

doc. JUDr. Filip Křepelka, Ph.D. (katedra mezinárodního a evropského práva)

Garance

Dodavatelské pracoviště: bude upřesněno

Předpoklady

Předmět nabízí studentům možnost studovat metody právní komparatistiky, struktury a základní pojmy kontinentálního a anglosaského práva a seznámit se s vybranými problémy právní komparatistiky.

Dobrá znalost angličtiny nebo němčiny je nutná, povinná literatura je cizojazyčná.

Omezení zápisu do předmětu

Předmět si smí zapsat nejvýše 30 studentů.

(Předpokládáme však méně (10-15))

Jiné omezení: znalost angličtiny nebo němčiny.

Mateřské obory/plány

- Programy doktorského studia PrF MU

- [Právo a právní věda](#) (program PrF, PR_) [Právo](#) (program PrF, M-PPV)

Vysvětlení: Určeno pro doktorandy a studenty vyšších ročníků stěžejního neděleného magisterského programu „Právo / Právo a právní věda“. Nepředpokládáný vzácný zájem studentů bakalářského studia a navazující veřejné správy bychom řešili ad hoc.

Cíle předmětu

Předmět nabízí studentům možnost studovat metody právní komparatistiky, struktury a základní pojmy kontinentálního a angloamerického práva a lépe porozumět fungování práva na základě srovnání různých právních systémů. Předmět se zaměřuje více na (široce chápané) veřejné právo, ale získané metodické znalosti lze využít všeobecně i v soukromém a trestním (ale též evropském a mezinárodním) právu.

Cílem předmětu je vysvětlit využití právní komparatistiky nejen v praxi (legislativě, judikatuře a administrativě), nýbrž především v teorii, tedy při akademické reflexi, a proto je možné získané znalosti využít v rámci studia (ke zvýšení kvality diplomové a doktorské práce).

Předmět sestává z 12 lekcí. Předpokládáme blokovou výuku 2-3 lekce týdně. Rozvrhování podle možností vyučujících a doktorandů / studentů.

První 3 lekce výuky se zaměří na obecné problémy právní komparatistiky a pomohou získat orientaci v tomto oboru (mikro- a makrokomparatistika, právní kultury, migrace právních institutů mezi státy, výhody a rizika převzetí cizích právních institutů a argumentů, metody komparatistiky).

Další 3 lekce se zaměří na základní pojmy kontinentálního a angloamerického práva, odlišné fungování právních systémů, objasní zásadní rozdíly a přispějí tak k porozumění cizímu (ale i svému) právu.

Poslední 4 výukové lekce se zaměří na vybrané souvislosti právní komparatistiky (Kischelovy kontexty a technologické aspekty), jako je vztah práva a jazyka, náboženství a ideologie a jejich vliv na právo, téma vlády práva a právního státu (se zaostřením na problémy tuzemského státu a práva) a mezinárodní integrace. Uvědomění si těchto kontextů totiž považujeme za důležité pro korektně prováděnou detailní komparatistiku.

Závěrečné 1-2 lekce budou věnovány rozpravám o seminárních pracích studentů.

Hlavním cílem předmětu je zprostředkovat stabilní základy komparatistické metody a vytvořit povědomí o problémech a výhodách používání cizího práva jako zdroje nebo inspirace v rámci právní vědy a praxe.

Komparatistické příklady budou uváděné průběžně v rámci výuky, promyslíme zařazení některých podrobnějších případů komparatistiky.

Výstupy z učení

Absolvováním předmětu bude student schopen: porozumět metodě právní komparatistiky a sám vypracovat komparatistickou práci, pochopit rozdíly mezi kontinentálním právem a common law (prameny práva, odlišnosti v roli zákonodárce, soudů, právní profese a právní vědy) a přitom zohlednit klíčové aspekty a kontexty.

Semestrálním úkolem je vypracování menší komparatistické studie.

Zpracování takové komparatistické studie v tématice diplomové / disertační práce může být příspěvkem k jejímu zlepšení.

Literatura

Základní povinná literatura

- KISCHEL, Uwe. HAMMEL Andrew (překladatel) Comparative Law. Oxford University Press, 2019 *anebo* KISCHEL, Uwe, *Rechtsvergleichung*. C.H.Beck, 2015.

(Celý kurs se výrazně inspiruje touto knihou, profesor univerzity v Greifswaldu může být považován za nevědomého patrona tohoto kursu)

Anglická verze je objednána v dalším výtisku pro prezenční použití ve studovně, německá bude dodána v případě zájmu.

Výukové metody

Bloková výuka, přednášky a interaktivní diskuse o tématech na základě povinné literatury. Semestrální plnění: prezentace v rámci kolokvia.

Metody hodnocení

Kolokvium

(ale asi by dávalo smysl též známkování)

Osnova předmětu

Blok první (3 lekce po 100 minutách) – Attila Vincze

Teorie a metody právní komparatistiky

Metody právní komparatistiky. Přehled o teoretickém a praktickém využití komparatistiky v mezinárodní, evropské a národní právní praxi (například SDEU, Evropský soud pro lidská práva, ústavní soudy, legislativa, advokátní praxe). Diskuse o výhodách a problémech argumentace cizím právem. Metody právní komparatistiky, v první řadě funkcionalistická metoda a její kritika. Přehled o převzetí cizích právních institutů do vnitrostátního práva (*legal borrowing*), migrace právních institutů mezi státy, výhody a rizika převzetí cizích institutů a argumentů. Přehled právní kultury (makrokomparatistika).

Povinná literatura:

KISCHEL, Uwe. Comparative Law. Oxford University Press, 2019. anebo Rechtsvergleichung. C.H.Beck, 2015. Kapitola 1-4

Doporučená literatura:

KAHN-FREUND, Otto. Use and Misuse of Comparative Law, Modern Law Review 1974,1

SAUNDERS, Cheryl. *The Use and Misuse of Comparative Constitutional Law*, *Indiana Journal of Global Legal Studies* 2006, 37

HIRSCHL, Ron. *The Question of Case Selection in Comparative Constitutional Law*, *American Journal of Comparative Law* 2005, 125

MICHAELS, Ralf: *The Functional Method of Comparative Law*, in M. Reimann and R. Zimmermann (ed.): *The Oxford Handbook of Comparative Law*

CHOUDHRY, Sujit: *The Migration of Constitutional Ideas*, 2005.

GRAZIADEI, Michele: *Comparative Law as the Study of Transplants and Receptions*, in M. Reimann and R. Zimmermann, *The Oxford Handbook of Comparative Law*.

LEGRAND, Pierre: *The Impossibility of 'Legal Transplants'*, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 1997, 111

NELKEN, David: *Comparatists and transferability*, in P. Legrand and M. Roderick (ed.): *Comparative Legal Studies: Traditions and Transitions*. Cambridge University press. 2003.

PARGENDLER, Mariana. *The Rise and Fall of Legal Families*, 60 *The American Journal of Comparative Law*, (2012), 1043

MATTEI, Ugo: *Three Patterns of Law: Taxonomy and Change in the World's Legal Systems*, 45 *American Journal of Comparative Law* (1997) 1.

GROTE, Rainer *Rechtskreise im öffentlichen Recht*, *AöR* 2001, 10.

Blok druhý (3 lekce po 100 minutách) – zejména Attila Vincze, doplňkově Filip Křepelka

Kontinentální právo versus common law.

(Vincze): První, základní pohled: Základní rozdíly mezi kontinentálním právem a common-law: jak funguje systém precedentů v common law, jaké jsou konceptuální rozdíly v pojmu zákona a kodifikace v kontinentálním a anglosaském světě, jaké jsou rozdíly mezi právními profesemi, a jak funguje právní vzdělávání, soudnictví v kontinentálním a anglosaském právu, role právní vědy v kontinentálním a anglosaském právu.

(Křepelka) Druhý, doplňkový pohled: angloamerické a kontinentální právo jako dva archetypy práva (tradiční versus moderní, induktivní nebo deduktivní metoda, naturalismus a pozitivismus?). Proměňuje vliv a přitažlivost práva common law právo států s kontinentálním právem, jmenovitě právo české (teze konvergence, obecně, konkrétně zvažování pro Česko)?

Povinná literatura

KISCHEL, Uwe. *Comparative Law*. Oxford University Press, 2019. **anebo** *Rechtsvergleichung*. C.H.Beck, 2015. Kapitoly 5-7.

Blok třetí (4 lekce po 100 minutách) – Filip Křepelka

Aspekty a kontexty právní komparatistiky

Vybrané další otázky právní komparatistiky. Vztah jazyka a práva, znalost jazyka a problematika překladu práva, vliv náboženství a ideologií na právo, náboženské a ideologické právo, právo a (post)socialistická společnost, globální a evropská integrace a právní komparatistika.

/7/ Jazyk a právo

Jazyk – povaha, ústní, písemná forma, deskripce, standardizace, regulace. Jazykové zakotvení práva v zákonech, dalších předpisech, rozhodnutích, rozsudcích, právní jazyk jako druh spisovného jazyka, jazykové právo a jazyková regulace, výuka národního jazyka na základních a středních školách včetně maturity jako předpoklad pro studium práva, národní zakotvenost terminologie, problematika právního překladu, mnohojazyčnost mezinárodního práva a nadnárodního práva EU. Hierarchie jazyků ve světě obecně, v politice a právu, poangličtění globální komunikace elit a dopad na právní praxi a akademii.

V. Grosswald Curran: Comparative Law and Language, in M. Reimann and R. Zimmermann (ed.): The Oxford Handbook of Comparative Law

KŘEPELKA, Filip. Soudobé jazykově-právní otázky v evropském Česku se zaostřením na akademické prostředí. In Kyselovská, Tereza, Sehnálek, David, Rozehnalová, Naděžda (eds.). In varietate concordia - soubor vědeckých statí k počtě prof. Vladimíra Týče. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 131-181. Edice Scientia, sv. 651. ISBN 978-80-210-9332-4.

Křepelka F. (2022) Language Aspects of Legal Education and Research in Czechia: Recent Dominance of English in International Communication and Heritage of Other Languages in a Nominally Monolingual Country. In: Etcheverry Estrázulas N. (eds) Bilingual Study and Research. Ius Comparatum - Global Studies in Comparative Law, vol 58. Springer, Cham. (v tisku).

Rozepsaný text zkoumající roli jazyka při tvorbě a uplatňování práva.

/8/ Náboženství, ideologie, kultura, národ, stát a právo

Náboženství jako sociální fenomén, náboženská pravidla – ortodoxie a ortopraxe, náboženské zakotvení minulých států a dědictví, náboženská jednota a svoboda, náboženské základy práva. Teologie a právo – podobnosti a rozdíly. Sváté texty a jejich výklad. Evropský kontext: křesťanství, starý a nový zákon, židovská halacha, kanonické právo římskokatolické církve, prolnutí se sekulárním právem, islámské právo šaría. včetně připomenutí jazyků. Politické ideologie jako sekulární náboženství: liberalismus, konzervativismus, nacionalismus, socialismus, komunismus, kosmpolitismus, neomarxismus, ideologie lidských práv, feminismus, environmentalismus, multikulturalismus a jejich vliv na právo. Shrnutí: politika, stát a právo – podobnosti a rozdíly s náboženstvím a ideologií, mravy určitých skupin a jejich formalizace / legalizace, jejich vliv na stát a právo. Socialistické právo (Československo, Sovětský svaz) jako zvláštní právní systém – technologické, nebo ideologické důvody odlišení? Vědecký světový názor (socialismus), vědeckost a právo (nyní). Právo jako nástroj politiky, metoda/technologie, či kultura určitého národa/země?

Doporučená literatura:

H.J. Berman: Comparative Law and Religion, M. Reimann and R. Zimmermann (ed.): The Oxford Handbook of Comparative Law

/9/ Právní stát

Koncepty vlády práva (rule of law) a právního státu (Rechtsstaat). Demokratický stát a liberální stát jako jiné koncepty. Obvyklé soudobé zpochybňování právnosti státu, nejen v EU. Ideologizace konceptu právního státu. Předvídatelnost práva a očekávání uplatnění jako znaky právního státu. Nástroje posilování předvídatelnosti práva v dobré tvorbě práva (Rechtspolitik) a jejím výkladu (Rechtsdogmatik). Ústavnost a základní práva jako nástroj posílení a zajištění právního státu, nebo také jeho ochromení. Hodnotový výklad obecných ustanovení ústavy jako zdroj právní nejistoty? Zvláštnosti dogmatiky ústavního práva a základních práv. Vliv mezinárodního a evropského práva. Stát, jeho aparát a zázemí pro řádnou tvorbu, výklad, prosazování práva. Akademická reflexe práva jako příspěvek k zachování právního státu. Zplanění československého práva za socialismu? Postsocialismus a postsocialistická právní krize, její pokračování v dalších a dalších desetiletích. Společenský nihilismus? Česko jako (polo)právní stát?

Kühn, Z. (2005). Aplikace práva soudcem v éře střeoevropského komunismu a transformace: Analýza příčin postkomunistické právní krize (Vyd. 1.). Praha: C.H. Beck.

/10/ Mezinárodní integrace prostřednictvím práva v komparativní perspektivě

Mezinárodní právo, lex mercatoria a *Europarecht* jako transnacionální právní řády způsobilé komparace. Výběr posledního (kvůli zaměření FK). Připomenutí rysů mezinárodního práva. Nadnárodní právní řád EU v komparativní perspektivě: federální ambice, doplňkový ráz k národnímu právu, důraz na zřizovací smlouvy a jejich odvážný výklad, role Soudního dvora, propojení s národním právem a napětí s ním, spor o primát, touha po federalizaci EU, strach z ní a její nemožnost, srovnávání EU-USA, hyper-ústavnost – její klady a úskalí (Grimm), europeizovaná a separovaná akademická reflexe, ideologie „europeismu“ a odpor proti ní, dopady při slabosti prosazování kvůli nadstátnímu-nestátnímu rázu EU, „tři typy euro-právníků“ (Kischel), právní unifikace (též v mezinárodním právu a mezinárodním právu soukromém). Zastíraná inspirace v unifikaci práva v mezinárodních organizacích obecně a EU zvláště – obdoba ve skrývání právních transplantátů a inspirací mezi antagonistickými režimy kvůli snaze o neutralitu.

Grimm, Dieter. (2015), Democratic Costs of Constitutionalisation: the European Case. European Law Journal, 21: 460-473. <https://doi.org/10.1111/eulj.12139>

KŘEPELKA, Filip. Spojené státy evropské podle amerického vzoru jako řešení dluhové a měnové krize Evropské unie. Právník. AV ČR, Ústav státu a práva, 2014, roč. 153, č. 3, s. 213-228. ISSN 0231-6625 (jako příklad reálné makrokomparace vyučujícího).

*POTĚŠIL Lukáš, KŘEPELKA Filip – připravovaná zpráva a dodatek za Česko – Československo o vlivu rakouského *Verwaltungsverfahrenordnung* 1925 na další evropské země – projekt Angela Ferrari Zumbini, univerzita Tor Vergata, Řím.*